

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Diluuntur argumenta Scoti. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Nicetas.

odio haberi: & ideo circa illas versatur consultatio, & ita hanc voluntatem gnomiam spontanam, seu spontaneam vocat ipse Nicetas eodem capite liberam voluntatem.

Porro, cum ait S. Tho. & Capre. locis citatis, Spiritum sanctum procedere naturaliter non per modum naturæ, sed per modum voluntatis, per modum naturæ intelligunt eum, qui est de ratione generationis, in similitudinem nempe naturæ, de quo disp. 113. dictum est, non autem modum determinationis ad unam partem, per modum autem voluntatis non intelligunt liberum & indifferentem, qui solet dici proprius voluntatis, sed modum, qui non est in similitudinem naturæ, ob quem processio per voluntatem non est generatio: alioqui in paucis verbis sibi adhaeretur. Denique cum dixit idem sanctus Doctor supra q. 27. artic. ult. processionem non esse à natura, sed à voluntate, non excludit modum operandi naturaliter, sed dicere solum voluit, non esse proxime à substantia & natura Dei, sed media facultate voluntatis: id quod intelligendum est, prout à nobis concipitur: nam re ipsa cum idem fiat voluntas & natura Dei, proxime ab ipsa natura procedit.

CAPVT IV.

Diluuntur argumenta Scoti.

Ad primum
Scoti ex
Aug.

BReuiter dissolui possunt omnia, quæ pro sententia Scoti attulimus cap. 3. Ad primum desumptum ex August. in Enchiridio cap. 105. Respondeo, ideo dici ab Aug. tunc futurum magis liberum nostrum arbitrium, cum peccare non possit, quia ultra libertatem indifferentiæ, quam habebit circa bonum particulare, liberum erit à seruitute peccati: non ergo quia magis indifferens, sed quia à peccato liberum erit, magis liberum appellat. Iam autem monuimus c. 3. prope initium, non dici operationem liberam absolute, quia sit libera à coactione, adde etiam, vel à seruitute peccati: sed sit indifferens. Hic autem dicitur ab August. arbitrium magis liberum, cum peccare non potest, quia iam ipse videtur explicare, de quo genere libertatis loquatur. Accedit, quod, licet hunc modum operandi appellemus liberum, & ita possemus inspirationem Spiritus sancti vocare liberam, tamen naturalis dicenda esset; naturalis enim semper dicitur ex modo illo operandi necessario, qui proprius naturæ est. Quinimo August. statim subiungit, Aut voluntas non est, aut libera dicenda non est, qui beati esse sic volumus, ut esse miseri non solum volumus sed nequaquam prius velle possumus: Ergo concedit non esse liberam illam voluntatem, intelligit autem libertatem indifferentiæ, tamen si solum sit quoad specificationem iuxta ea, quæ diximus cap. præced.

Ad secundum.

Ad secundum respondeo, modum perfectissimum operandi esse quidem naturalem, & liberum simul in eadem potentia; non in eadem operatione, si enim pugnant, ut constat ex dictis esse autem in eodem agente, perfectissimum est. Ad tertium eodem modo dico, perfectionem illam libertatis non posse esse in quavis operatione, & circa quoduis obiectum: sumimus enim libertatem pro indifferentia. In quo sensu etiam ipse Scotus diceret in eodem actu non posse reperiri. Quinimo, si hoc modo in processione Spiritus S. reperiretur, maximæ esset imperfectionis, quia

ARTIC. III.

Spiritus sanctus esset creatura. Alio modo non posse dici liberum in voluntate, nisi addita inspiratione, vel saltem illud simul dici posse naturam, iam supra probatum est. Ita igitur loqui debemus de inspiratione, ut saltem naturalem esse nullo modo negemus.

ARTICVLVS III.

Vtrum actus notionales sint de aliquo.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod actus notionales non sint de aliquo. Quia sic pater generat filium de aliquo aut de seipso, aut de aliquo alio. Si de aliquo alio, cum id de quo aliquid generatur, sit in eo quod generatur, sequitur, quod aliquid alienum à Patre sit in filio. Quod est contra Hilar. 7. Trinit. ubi dicitur Nihil in filio diuersum est vel alienum. Si autem filius generat Pater de seipso, id autem de quo aliquid generatur, si sit permanens, recipit eius prædicationem quod generatur: si cut dicimus quod homo est albus, quia homo permanet cum deo alio sit albus. Sequitur igitur quod pater vel non permaneat genito filio, vel quod Pater sit Filius quod est falsum. Non ergo Pater generat Filium de aliquo, sed nihilo.

2. Præterea. Id de quo aliquid generatur, est principium eius quod generatur: si ergo Pater generat Filium de essentia vel natura sua, sequitur quod essentia vel natura Patris sit principium filij: sed non principium materiale, quia materia habet in diuinis non habet. Ergo est principium quasi actiuum, sicut generans est principium geniti. Et ita sequitur, quod essentia generet. Quod supra improbatum est.

3. Præterea. August. dicit, quod tres personæ non sunt ex eadem essentia: quia non est aliud essentia & persona. Sed persona filij non est aliud ab essentia. Ergo Filius non est de essentia Patris.

4. Præterea. Omnis creatura est ex nihilo: sed Filius in scripturis dicitur creatura. Dicitur enim Ecclesiast. 24. ex ore sapientiæ genitæ. Ergo ex ore Altissimi prodij primogenita ante omnem creaturam. Et postea ex ore eiusdem sapientiæ dicitur; Ab initio & ante sæcula creatus sum. Ergo Filius non est genitus ex aliquo, sed ex nihilo. Et similiter potest obijci de Spiritu sancto propter hoc quod dicit Zachar. 10. Dixit Dominus extendens cælum, & fundans terram, & creans spiritum hominis in eo. Et Amos 4. secundum etiam litteram; Ego formans montes, & creans spiritum.

Sed contra est quod August. dicit in libro de

*Cap. 1. circa
fin. 14. 30.*
bro de fide ad Pet. Pater Deus solus de
sua natura, sine initio genuit Filium sibi
æqualem.

*2. 17. art. 2.
2. 33. art. 1.
1. 2. 3.*
Respondeo dicendum, quod filius non
est genitus de nihilo, sed de substantia
patris. Ostensum est enim supra, quod pa-
ternitas & filiatione & natiuitas vere & p-
proprie est in diuinis. Hoc autem interest
inter generationem veram per quam ali-
quis procedit ut filius: & factionem, quod
facies facit aliquid de exteriori materia,
sicut scammum facit artifex de ligno: ho-
mo autem generat filium de seipso. Sicut
autem artifex creatus facit aliquid ex
materia, ita Deus facit ex nihilo (ut infra
ostenderetur) non quod nihil cedat in
substantiam rei, sed quia ab ipso tota sub-
stantia rei producit, nullo alio præsup-
posito. Si ergo filius procederet à patre
de nihilo existens, hoc modo se haberet
ad patrem, ut artificiatum ad artificem;
quod manifestum est nomen filiationis
proprie habere non posse, sed solum se-
cundum aliquam similitudinem. Vnde
relinquitur quod si filius Dei procederet
à patre, quasi existens ex nihilo, non esset
vere, & proprie filius. Cuius contrarium
dicitur i. Ioan. ult. Vt sumus in vero filio
eius Iesu Christo. Filii igitur Dei verus
non est ex nihilo, nec factus, sed tantum
genitus. Si qui autem ex nihilo à Deo fa-
cti filij Dei dicantur, hoc erit metaphori-
ce secundum aliqualem assimilationem
ad eum qui vere filius est. Vnde in quan-
tum solus est verus & naturalis Dei filius,
dicitur vnigenitus, secundum illud Ioan. 1.
Vnigenitus qui est in sinu Patris ipse e-
narravit. Inquit autem vero per assimilatio-
nem ad ipsum alij dicuntur filij adoptiui,
quasi metaphoricè dicitur esse primoge-
nitus, secundum illud Roman. 8. Quos
præciuit & prædestinauit fieri confor-
mes imaginis filij sui, ut sit ipse primoge-
nitus in multis fratribus. Relinquitur er-
go quod Dei filius sit genitus de substan-
tia patris, aliter tamen quam filius homi-
nis. Pars enim substantiæ hominis gene-
rantis transit in substantiam geniti. Sed
diuina natura impartibilis est. Vnde ne-
cesse est quod pater generando filium,
non patrem naturæ in ipsum transfude-
rit, sed totam naturam ei communicauerit,
remanente distinctione solum secun-
dum originem, ut ex dictis patet.

Ad primum ergo dicendum, quod
cum filius dicitur natus de patre, hæc
præpositio, de, significat principium ge-
nerans consubstantialis, non autem prin-
cipium materiale. Quod enim produci-
tur de materia, sit per transmutationem

illius, de quo producit in aliquam for-
mam. Diuina autem essentia non est
transmutabilis, neque alterius formæ
susceptiua.

Ad secundum dicendum, quod cum
dicitur filius genitus de essentia patris, se-
cundum expositionem Magi. d. 1. Sen-
tentiam designat habitudinem principij
quasi adiuui. Vbi sic exponit. Filius est ge-
nitus de essentia patris, id est, de patre es-
sentia: propter hoc quod Aug. 15. de libr.
de Trinitate dicit; Tale est quod dico de
Patre essentia, ac si expressius dicerem de
patris essentia: Sed hoc non videtur suffi-
cere ad sensum huiusmodi locutionis.
Possumus enim dicere, quod creatura est
ex Deo essentia: non tamen quod sit ex
essentia Dei. Vnde aliter dici potest quod
hæc præpositio, de, semper denotat con-
substantialitatem. Vnde non dicimus
quod domus sit de ædificatore, cum non
sit causa consubstantialis. Possumus au-
tem dicere quod aliquid sit de aliquo,
quocumque modo illud significetur ut
principium consubstantialis. siue illud sit
principium adiuui, sicut filius dicitur
esse de patre: siue sit principium materia-
le, sicut cultellus dicitur esse de ferro: siue
sit principium formale in his dumtaxat,
in quibus ipsæ formæ sunt subsistentes &
non aduenientes alteri: possumus enim
dicere quod Angelus aliquis est de natu-
ræ intellectuali. Et per hunc modum dici-
mus, quod filius est genitus de essentia
Patris, in quantum essentia Patris Filio per
generationem communicatur, in eo sub-
sistit.

Ad tertium dicendum, quod cum dici-
tur, Filius est genitus de essentia Patris,
additur aliquid respectu cuius potest sal-
uari distinctio. Sed cum dicitur, quod tres
personæ sunt de essentia diuina, non po-
nitur aliquid, respectu cuius possit impor-
tari distinctio per præpositionem signifi-
cata. Et ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, quod cum di-
citur, sapientia est creata, potest intelli-
gi, non de sapientia, quæ est Filius Dei, sed
de sapientia creata, quam Deus indidit
creaturis. Dicitur enim Eccl. 1. Ipse crea-
uit eam, scilicet sapientiam, in Spiritu san-
cto, & effudit illam super omnia opera sua.
Neque est inconueniens, quod in vno con-
textu loquutionis loquatur Scriptura de
sapientia genita & creata, quia sapientia
creata est participatio quædam sapientiæ in-
creatæ. Vel potest referri ad naturam creatam
assumptam à Filio, ut sit sensus: Ab initio &
ante secula creata sum, id est, præuisa sum,
creaturæ vniti. Vel per hoc quod sapien-

*Lib. 15. de
Trin. cap. 15.
in fin. 10. 30.*

tria creata genita nuncupatur: modus diuinæ generationis nobis insinuat. In generatione enim quod generatur, accipit naturam generantis, quod perfectionis est. In creatione vero creans non mutatur, sed creatum non recipit naturam creantis. Dicitur ergo Filius simul creatus & genitus, ut ex creatione accipiat immutabilitas Patris, & ex generatione unitas naturæ in Patre & Filio. Et sic exponitur intellectus huius Scripturæ ab Hilario lib. de Synodis. Autoritates autem inducæ non loquuntur de Spiritu sancto, sed de spiritu creato: qui quandoque dicitur ventus, quandoque aër, quandoque status hominis, quandoque etiam anima, vel quæcunque substantia inuisibilis.

lib. de Synodis, 2. folio
post lib. princ.

Conclusio Articuli.

CONCLUSIO est, Filius est de substantia Patris. Est autem definita in Conc. Tolet. 3. & 4. & 11, in confessione fidei. Eam tradit Aug. 15. de Trin. cap. 19. & 3. contra Maximinum, cap. 14. & Fulgent. lib. de fide ad Petrum, cap. 2. Magister in 1. d. 5. & Scholastici omnes ibid. Quomodo vero particula de, intelligatur, inter eos non satis certum est, de quo disps. seq. tractabitur.

Conc. Tol. 3.
& 4. & 11.
Aug. 15.
Fulgentius.

DISPUT. CLXII.

Quid significet particula, De, cum dicitur Filius de substantia Patris.

Particulam, de, non significare principium materiale, contra Henricum & Durandum probatur, cap. 1.

Particula, de, in predicta locutione significat principium consubstantiale, cap. 2.

Formalis terminus processionis est essentia diuina, totus vero terminus est persona, cap. 3.

CAPVT I.

Particulam, de, non significare principium materiale contra Henricum & Durandum probatur.

Henricus.

HENRICUS in Summa, art. 5. q. 3. vt refertur a Scotto, & a Capreolo locis infra allegandis, putant particulam, de, cum dicimus, Filius est de substantia Patris, significare principium quasi materiale seclusa omni imperfectione materiæ, sicut dicimus, cultellum esse de ferro. Concordat Durandus in 1. d. 5. q. 2. imo videtur conuenire S. Tho. ead. dist. q. 2. art. 1. vt fatetur Capr. Caietanus tamen hic Doctorem S. aliter interpretatur, quia solum dicitur, in essentia diuina esse aliquam proprietatem materiæ, id quod e. 3. examinabitur: at non dicitur, particulam, de, principium materiale significare.

Durandus.
D. Thomas.
Caiet.
Capreol.

Prima ratio
Durandi.

Probat Durand. primo, quia illud quod præcedit aliquo modo generationem alicuius, & permanet in re genita, si de illo dicatur res esse, aut fieri, se habet vt materia illius: essentia autem diuina præcedit generationem Filij secundum rationem, & manet in Filio, & de illa dicitur Filius esse; ergo se habet vt principium materiale. Secundo, quoties aliquid constituitur ex duobus, alterum se habet vt materia, alterum vt forma, quia alterum altero determinatur: determinari autem proprium est materiæ, sicut determinari proprium est formæ: atqui persona Filij ex duobus constituitur, nempe ex essentia, & relatione; ergo, cum essentia diuina

Secunda ratio.

fit veluti subiectum relationis, & ab ea determinatur, potius se habebit vt materia. Tercio, illud se habet vt materia in generatione, quod recipit formam geniti, sed essentia diuina recipit relationem, quæ est forma geniti: ergo se habet vt materia. Sunt tamen conditiones materiæ (inquit Durand.) quæ essentie diuine non conueniunt, esse nimirum puram potentiam, reduci in actum per formam absolutam, posse amittere vnam formam, et aliam acquirat. Existimat enim ille, in cælis non esse materiam, sed cælos esse corpora simplicissima; quia cum in illis non sit, quod possit vnam formam amittere, & aliam recipere, putat, in eis non esse materiam.

Ceterum multo verior est sententia communis Scholasticorum, quæ affirmat, particulam, de, non denotare principium quasi materiale, neque essentiam diuinam habere rationem aliquam materiæ, ob quam dicitur Filius esse de substantia Patris. Ita docuit S. Tho. in hoc art. 1. conclus. 4. Scotus q. 2. Durandus ar. 1. q. 2. Gab. q. 2. a. 2. Greg. q. 2. a. 1. Marfilus in 1. q. 3. a. 1. ad octauam rationem. Probat Caiet. ratione de lapsu ex Scoto: nã commune est tam forme, quæ materia, esse, id, de quo aliquid esse, aut fieri dicitur, si forma generationis præcedat: idcirco in resurrectione homo dicitur fieri de anima, idque factum est: non dicitur fieri de nihilo: ex eo ergo, quod dicitur de Filius esse aut generari de essentia Patris, non cessario donatur principium materiale. Deinde probat Scotus, quia terminus formalis generationis Filij est essentia Patris: ergo Filius non dicitur esse & generari de essentia Patris, tanquam de materia: esse autem essentiam terminum formalem capit. 3. probandum est. Ex his facile soluitur primum argumentum Durandi; secundum autem, & tertium cap. 3. diluuntur.

CAPVT II.

Particula, De, in predicta locutione significat principium consubstantiale.

AUGUSTINUS lib. de nat. boni, contra Manicheum, cap. 20. notat particulam, ex, & de, significare rationem principij, sed diuerso modo: nã de significat principium consubstantiale, eiusdem nature, ac ex de notat principium qualecunque: quocirca omnes creaturæ dicuntur esse ex Deo, sed non de Deo. Doctrinam hanc ex Aug. deimplerunt Scholastici Theologi locis allegatis. Ceterum Driedo lib. 3. de regulis & dogmatibus Scripturæ s. prope finem, vbi exponit hanc doctrinam, hanc regulam Aug. non probat: colligit enim oppositum ex Scriptura, nam Marth. 1. dicitur, Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto, & in simbolo Christus dicitur natus de Spiritu sancto: intelligitur autem vtrique Christus secundum humanam naturam: quare & creaturæ de Deo dici poterunt, sicut ex Deo. Nulli hominum quamuis id, quod Driedo asserit de particulis, negari non possit; tamen propter vocem illam, rationis, eo modo loquendi, Filius est de substantia Patris, eo modo loquendi, Filius est de substantia Patris, denotatur quædam consubstantialis cum principio, & Patre filius, vt paulo post explicabitur.

Scholastici varie exponunt prædictam propositionem, etiam si concedatur ea denotare generationem vnius ab alio. Sanctus Thomas in solutionem secundi sic interpretatur, vt particula, de, significet principium quasi formale, quia Filius habet substantiam Patris, quæ est quasi principium